

ZİHİN ENGELLİLER VE EĞİTİMİ

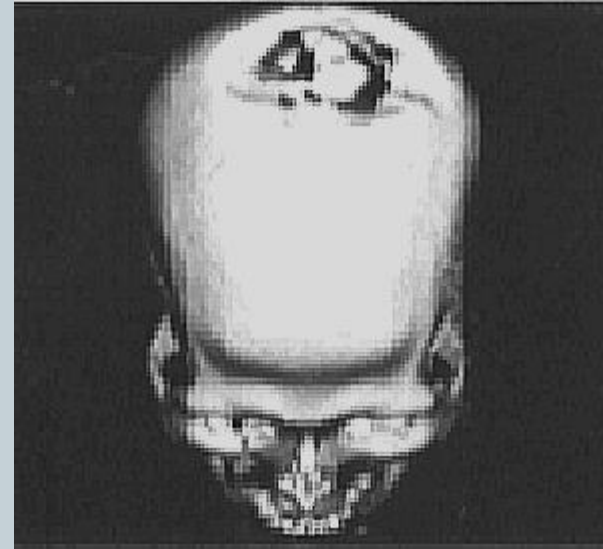
TARİHÇE

İlk Çağlar

- Zihin engeliyle ilgili 16. yüzyıla kadar yazılı doküman yoktur.
- Arkeolojik çalışmalardan elde edilen bulgular yol göstericidir.
- Kötü ruhların çıkması için ilkel ameliyatlara yapılmıştır.
- Zihinsel farklılıklara korku ile yaklaşmışlardır.
- Üretmeden tüketen insanlar olarak görülmüşlerdir.
- Hammurabi Kanunları'nda tanrının cezası veya şeytanın ruhu olarak tanımlanmışlardır.
- Eski Mısır'da ise din ve tıp yoluyla iyileştirilmeye çalışılmıştır.

İlk çağlardaki beyin ameliyatları

Circa 5100 B.C.--Ensisheim, France

İlk Çağlar

- Sparta'da ve Antik Yunan'da zihinsel engeli olduğu düşünülen bebekler öldürülmüşlerdir.
- Antik Roma'da istenmeyen bebekler için devlet süt anneler görevlendirmiştir ama bu bebekler daha çok dilendirilmiş veya köle olarak satılmıştır.
- Evlerde eğlence amaçlı kullanılmak üzere satın alınmışlardır.
- M.S. 4. yüzyıla kadar öldürülme olayı yaygın olarak devam etmiştir.
- Hıristiyanlığın etkilerinin görülmeye başlaması ile bebeklerin öldürülmesi ve satılması yasaklanmıştır.

Orta Çağ

- M.Ö. 476 – M.S. 1300'lu yıllar arasındır.
- Din, korku ve batıl inançların çok baskın olduğu bir dönemdir.
- Zihinsel engellilere karşı hem olumlu hem de olumsuz tutumlar söz konusudur.
- Tanrının suçsuz çocukları olarak görülmüşlerdir.
- Tarım ekonomisi sebebiyle, öldürülme olayları daha nadir olmuştur.
- Diğer taraftan şeytanlıkla suçlanıp, işkence edilmiştir.
- Avicenne ve Mainonides gibi bilim adamlarının zihin engeline karşı farkındalıkları artmıştır.

Rönesans Dönemi

- Kilisenin etkisine karşı direnç olarak başlamıştır.
- Hümanizm (insanı evrenin merkezine koyan) yaklaşımı önem kazanmıştır.
- İnsanın yapısını anlamayla daha çok ilgilenilmiştir.
- Paracelsus (1493-1541) zihin engelini akıl hastalığından ayıran bir tanım ortaya atmıştır.
- Platter (1536-1614) ise zihin engellileri aptalca şeyler yapan ve söyleyen kişiler olarak tanımlamıştır.
- Zihin engelliler bu dönemde manastırlarda, düşkünler evlerinde ve hapishanelerde yaşamışlardır.

17. ve 18. Yüzyıllar

- Avrupa'daki aydınlanma çağıdır.
- Çok zenginler ile çok fakirlerden oluşan iki toplumsal sınıf vardır.
- Dilencilik çok yaygındır.
- Zihinsel engelli bireylerin toplumdan izolasyonu söz konusudur.
- Daha yaygın bir şekilde hapisane, hastane ve düşkünler evlerine kapatılmışlardır.
- Bu kurumlarda koşullar insanlık dışı ve korkunçtur.

17. ve 18. Yüzyıllar

- Diğer taraftan bu dönem zihinsel engelli bireylerin insancıl yöntemler kullanılarak eğitilebileceğine dikkat çekilmiştir.
- John Locke ve Jean Jacques Rousseau'nun duyuların eğitim açısından önemine vurguları eğitim reformlarında etkileri olmuştur.
- Philip Pinel (1745-1826) akıl hastalarının tedavisinin daha insancıl yollarla yapılması gerektiğini savunmuştur.
- Jacop Periere'de sağır ve dilsizlerle çalışmış, iletişimleri için basit bir işaret dili geliştirmiştir.

17. ve 18. Yüzyıllar

- Zihin engelli bireylerin eğitimi konusunda bu dönemde de önemli bir gelişme söz konusu değildir.
- Normal bireyler için de eğitimin çok yaygın olmadığı bir dönemdir.
- Tarım ekonomisinin yaygın olması sebebiyle, fiziksel güç daha önemlidir. Bu yüzden, hafif derecede engeli olan insanlar böyle bir ortamda yeterli olarak değerlendirilmişlerdir.

19. Yüzyıl

- Zihin engelli bireyler için sistematik tedavi çalışmaları bu yıllarda başlamıştır.
- Gelişmeler 3 faktörden etkilenmiştir:
- Zihin engelli bireyler toplumda daha görünür hale gelmişlerdir.
- Bilimsel çalışmalarda zihin engeli bir kavram olarak kabul edilmeye başlanmıştır ve zihinsel engel ile akıl hastalığı arasındaki farklar açık bir şekilde belirlenmiştir.
- Toplumun sosyal vicdanı gelişmiştir.

Itard ve Victor

Der Wilde von Aveyron.

Itard

- Özel eğitimin kurucularından biri olarak kabul edilmektedir.
- Aslında kulak hastalıkları ve işitme engelli çocuklar ile çalışmıştır.
- Ormanda yaşamış, 12 yaşında iken bulunmuş vahşi çocuk Victor ile yaptığı çalışmalar ile ünlenmiştir.
- 5 yıl boyunca bu çocuk ile yoğun bir şekilde bireysel bir eğitim programını takip ederek çalışmıştır.
- Itard bütün bilgilerin duyular aracılığı ile kazanıldığı fikrine bağlı olarak duyu eğitimi ve uyarılmayı temel alan bir eğitim yaklaşımını benimsemiştir.
- Itard'ın Victor ile yürüttüğü çalışmalar, zihin engelli olduğu düşünülen kişiler ile yapılan ilk sistematik eğitim çalışmaları olarak kabul edilmektedir.

Itard

- Victor ile ilgili eğitim amaçları:
  - Sosyal çevresine ilgisini artırmak
  - Çevresel uyaranlara karşı farkındalığını artırmak
  - Düşüncelerini çeşitlendirmek (oyunlar, kültür vb.)
  - Konuşmayı öğretmek
  - Sembolleri (yazıyı veya resimleri) kullanarak iletişim kurmayı öğretmek

- <http://www.youtube.com/watch?v=VTXatz4iHOg>
- **L'Enfant Sauvage (1970)**

Edward Sequin (1812-1881)

- Itard'ın çalışmalarını temel almıştır.
- Zihinsel engelin uygun öğretim teknikleri kullanılarak tedavi edilebileceğini savunmuştur.
- Paris'de zihin engelliler için bir özel okul açmış,
- Bireyselleştirilmiş eğitim ve davranış kontrolü kavramlarını geliştirmiştir.
- 1876'da Amerika'da, Amerikan Zihinsel Yetersizlik Birliği'ni kurmuştur.
- Eğitim yöntemi duyuların ve kasların geliştirilmesine yönelik bir eğitim ile daha üst becerilerin (çizme, yazma, okuma) kazandırılabilceği şeklindedir.
- Günümüzde taklit ve pekiştireçlere dayanan eğitimin öncüsüdür.

20. Yüzyıl

- İlk 40 yılı zihin engelli bireylere karşı olumsuz tutumun çok yoğun olduğu bir dönemdir.
- Yetersizlik durumunun kalıtımla geçtiğine ve bu yüzden de tedavi edilemeyeceğine yönelik Eugenic Hareketler söz konusudur.
- Bu yüzden Amerika'da ve Avrupa'da zihin engelli bireylerin kurumlarda tutulması, kısırlaştırılmaları, bebek iken öldürülmeleri bu dönemde yaygındır.
- Bu uygulamalar 1941'e kadar devam etmiştir.

Zeka testlerinin geliştirilmesi

- İlk olarak 1905 yılında Fransa'da Binet ve Simon tarafından geliştirilmiştir.
- Zeka testleri ile hafif derecede zihinsel yetersizliği olan bireyler de belirlenebildiği için sayı çok artmıştır.
- Sayının çok artması toplumu korkutmuş ve aynı dönemde zihin engelli bireylere olumsuz tutumu desteklemiş ve yaygınlaştırmıştır.
- Daha sonraki yıllarda, çeşitli bilim adamlarının zeka testi sonuçlarının değişik durumlarda, yaş ilerledikçe, veya olumlu koşullar sağlandığında değiştiğini göstermesi ve kalıtım dışında bazı çevresel nedenlerin engel durumuna sebep olduğunu bulması, olumsuz tutumların değişmesine neden olmuştur.

1950'den Günümüze

- 50'li yıllarda, Amerika'da ayrı okullardan özel sınıflar açmaya doğru bir geçiş olmuştur.
- Üniversitelerde programlar açılmaya başlanmıştır.
- Öğretim yöntemlerini içeren ders kitapları yazılmıştır
- Anne babaların başlattığı kurumlar eğitimin gelişmesi için destekleyici ve zorlayıcı olmuşlardır.
- Normal sınıflara devam edip edemeyecekleri konusunda tartışmalar olmuştur.
- 60'lı yıllarda, diğer azınlıklara verilen haklarla beraber, zihin engelli bireylerin eğitimi için yasalar çıkarılmış, mali kaynaklar ayrılmış ve politikalar değiştirilmiştir.
- Risk grubunda olan çocuklar için erken eğitim programları düzenlenmeye başlanmıştır.

1950'den Günümüze

- 1974'de çıkarılan yasa ile tüm özel gereksinimli çocukların uygun ve ücretsiz eğitim almaya, değerlendirmelerin anadillerinde yapılmasına ve gereksinimlerine uygun bireysel program hazırlanmasına hakları olduğu kabul edilmiştir.
- Bu yasada ayrıca özel gereksinimli çocukların akranları ile birlikte aynı okullarda eğitim almaları öngörülmüştür. Böylece kaynaştırma uygulamaları başlamıştır.
- Kaynaştırma daha sonra genel eğitim programlarının engelli çocukların gereksinimlerini genel eğitim sınıflarında karşılanmak üzere uyarlanması şeklinde değişmiştir.
- 90'lı yıllarda ise anne babalar eğitimsel kararların alındığı sürece dahil edilmişlerdir.

Önemli gelişmeler

- Davranışsal müdahaleler
- Genetik çalışmalar
- Sağlık-bakım hizmetleri
- Yaşamın farklı boyutlarına katılımlarının sağlanması
- Erken çocukluk özel eğitim programları
- Bütünleştirme çalışmaları
- Yetişkin programları

Türkiye’de özel eğitim

- 1952’de “arızalı öğrencilerin diğer öğrencilerle eşit şartlarda okula alınması” ve bu alanda öğretmen yetiştirilmesi kararları
- Aynı yılda Ankara’da iki okulda özel sınıflar açmış ve sonrasında diğer okullara yaygınlaşmıştır.
- 1952’de Gazi Eğitim Enstitüsü Özel eğitim bölümü açılmış. (3 yıl sonra kapanmıştır)
- 1965’de Ankara Üniversitesi’nde Özel Eğitim bölümü açılmıştır.
- 1959’da MEB bünyesinde özel eğitime muhtaç çocuklar şubesi kurulmuştur.
- Aynı yıl İzmir ve İstanbul’da günümüzde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri olarak bilinen Araştırma ve Rehberlik Klinikleri açılmıştır.
- 1964’de özel sınıflarda uygulanacak öğretim programı hazırlanmıştır.
- 1981’de Bursa’da ilk meslek okulu açılmıştır.

Türkiye’de özel eğitim

- Günümüzde özel eğitim hizmetleri 573 sayılı kararname ve 2006 yılında çıkarılan Özel Eğitim yönetmeliği çerçevesinde yürütülmektedir.
- Özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, eğitim uygulama okulları, iş eğitim merkezleri, ve özel özel eğitim kurumları ile özel eğitim hizmetleri devam etmektedir.
- Halen çok sayıda üniversitede özel eğitim bölümleri mevcuttur.
- Ayrıca birçok dernek ve vakıf da bu alanda faaliyet göstermektedir.